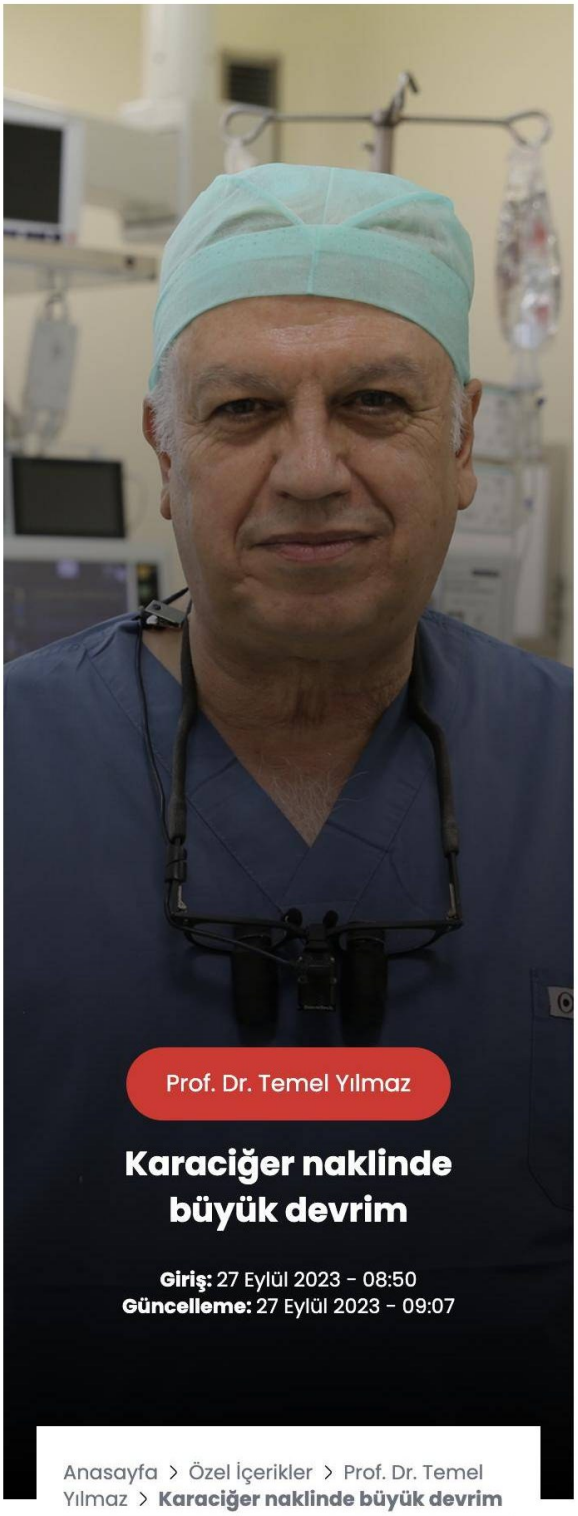

Geçenlerde dünyanın en ciddi bilimsel dergilerinden biri olan "American Journal Transplant"ın Haziran 2023 tarihli sayısında çok önemli bir makale yayınlandı. "AST the week in transplant" dergisi de baş makale olarak çalışmayı verdi.

Prof. Sezai Yılmaz ve ekibi tarafından kaleme alınan makalede canlı donör organ naklinde ve dünyada bir devrim niteliğinde olan uygulamayı anlatan çalışma bilim dünyasında da büyük yankı uyandırdı.

"The first 4-way liver paired exchange from an interdisciplinary collaboration between health care professionals and design economists" isimli makalede ilk kez kanıtlanan 4'lü çapraz eşleştirilmiş dönorden alınan karaciğerin eş zamanlı olarak vericiye naklinin mümkün olacağı gösterildi.

Malatya İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Fakültesi Karaciğer Enstitüsü Avrupa'nın en büyük 'Karaciğer Nakil Merkezi'. Bu merkezde 8 ameliyathanede birden 80 kişinin üzerinde bir ekiple eşzamanlı yapılan ameliyatlarla, aslında kendisine karaciğerini verecek bir vericisi olmasına rağmen doku uyumsuzluğu nedeniyle nakil olamayan ve organ bekleyen 4 hasta Amerika'da görev yapan Türk tasarım ekonomistlerinin algoritmasıyla saptanan vericilere ulaşarak yaşama döndü.

Bu çalışmayla Türkiye'de 30 binin üzerinde nakil canlı verici bekleyen hasta var. Bunlardan ancak sadece bin civarında

hasta bu şansı yakalayabiliyor. Bu çalışmayla bu şansı yakalayan karaciğer ve böbrek hastası sayısının beş kat artacağı tahmin ediliyor.

Karaciğer ve böbrek nakillerinde genellikle canlı vericiden alınan organ kullanılır. Genel olarak canlı verici sayısı sınırlı. Ayrıca gönüllü kişilerden alınacak organların vericide başarılı çalışması için çok ciddi kriterler var ve bunların büyük çoğunluğunun uyumlu olması gerekir. Canlı vericiden alınacak organ kriterlerinin uyum şansı %30 civarında. Başka bir deyimle organ nakli bekleyen her üç hastadan ikisi verici olmasına rağmen uyumsuzluk sebebiyle nakil olamıyor.

Amerika'da Boston College'de çalışan tasarım ekonomistleri Prof. Tayfun Sönmez ve Prof. Utku Ünver New England'da yayınlanan ve Prof. Sönmez'in kanserden kaybettiği eşinin adını verdiği optimizasyon ve iktisadi tasarım tekniklerinden oluşturdukları "Banu Bedestenci Sönmez Algoritması" Karaciğer Enstitüsü Müdürü Prof. Sezai Yılmaz'ın dikkatini çekti. Prof. Yılmaz aynı zamanda çocukluk sınıf arkadaşı olan Prof. Sönmez'le irtibata geçti.

İnönü Üniversitesi Rektörü Prof. Ahmet Kızılay'ın büyük desteği ile iki merkez arasında bir protokol imzalandı.

Bu protokol Türkiye'de verici bekleyen karaciğer ve böbrek nakli hasta sayısını eritecek ve binlerce verici bekleyen hastaya umut ışığı olacak bir protokol oldu.

Protokol gönüllü karaciğer vericisi olarak başvuran ama alıcı ile kriterleri tutmayan hasta yakınlarını tutanlarla eşleştirmek üzerine kurulu karaciğer transplantasyonlarında LPA (liver pair excange) kriterlerini Prof. Sezai Yılmaz bir kahvaltı sohbetinde özetledi.

Alıcı-vericinin kan grubu (ABO sistemi) uyumu, karaciğer hacmi, donörün kendisinde kalan karaciğerin ağırlığı, vericide kalacak greftin ağırlığı, karaciğere giren ve çıkan damar yapılarının uyumu ve ayrıca kendi vericisine daha kaliteli organ bulmak için başkasına organ vermeye hazır gönüllüler bu kriterler içinde.

Başarılı nakil için bu kriterlerin uyumlu olması çok önemli, ancak gönüllü organ vericilerinde bu kriterlerin uygunluk şansı %30'larda. Ama kendi akrabasına uygun olmayan bir karaciğer başka bir hastaya uygun olabiliyor, başka bir kişinin de kendi hastasına uygun olabiliyor.

Sonuçta vericiler A'dan C'ye, C'den D'ye, B'den A'ya, D'den B'ye organ verebiliyor ve birden organ uyumsuzluğu olan 4 hasta yaşama kavuşuyor. Ameliyatların eş zamanlı olması güven için önemli.

Prof. Dr. Sezai Yılmaz, daha önce hepatoselüler kanser ameliyatlarında "Malatya Kriterlerini" bilim dünyasına kabul ettiren ve dünyanın birçok merkezinde bilimsel çalışmalarda ve ameliyatlarda kullanılan

kriterleri tanımlayan bilim insanı.

Prof. Yılmaz, Malatya gibi bir Doğu Anadolu şehrinde, kırsalın ortasında Karaciğer Enstitüsünü kurup 100 kişilik ekiple 12 ameliyathaneli Avrupa'nın en büyük, dünyanın ikinci en çok sayıda ameliyat yapan merkezinin mimarı.

Ekibi, dünyada literatürdeki, aynı anda 10 ameliyatla senkronize 5 karaciğer naklini başaran tek ekip.

Merkez çalışmalarını şehirde çok büyük hasar yapan 6 Şubat depreminden sonra durdurmamış, depremden sonrada 110'dan fazla nakil yapılmış.

Prof. Sezai Yılmaz'ın Boston College'deki Türk meslektaşları ile oluşturduğu bu sistem organ bulamadığı için yaşamla ölüm çizgisindeki binlerce hastayı hayata kavuşturacak.

Ben kendi adıma Filenin Sultanları'nın spordaki başarıları kadar Türkiye'de tıp biliminde uluslararası arenada başarıdan başarıya götüren Prof. Sezai Yılmaz ve ekibini, bu beyaz önlüklü kahramanları ve bu iklimi sağlayan başta Rektör Prof. Ahmet Kızılay olmak üzere tüm yöneticileri, Boston'daki Türk bilim insanları Prof. Tayfun Sönmez ve Prof. Utku Ünver ve ekibini insanlığa katkıları adına yürekten kutluyorum.

Ülkenin en az başarılı sporcular kadar bilim insanlarına da saygı duyması gerekir.